

STICHTING
INDUSTRIEEL
ERFGOED
BERGEN OP STOOM

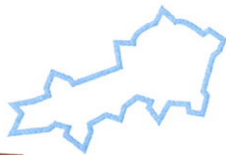
Behoud en herbestemming oudste deel van Nedalco

Inleiding

De Zuid Nederlandse Melasse en Spiritusfabriek (ZNMSF) werd in 1899 opgericht door 26 suikerfabrikanten en ondergebracht in de gebouwen van de voormalige moutsuikerfabriek, die door Wittouck in 1886 was opgericht. Vijf jaar later wordt deze gesloten, omdat de productie van moutsuiker niet meer rendabel is. De Nederlandsche Maatschappij voor Beetwortelsuikerindustrie wil een spiritusfabriek oprichten, die de afloopstroop melasse van een groep suikerfabrieken tot verschillende soorten alcohol verwerkt. Dit kan voor allen voordeel opleveren en door het bouwen op de locatie van de suikerfabriek Wittouck kan het ondernemersrisico beperkt blijven, met een hoog rendement op het geïnvesteerde kapitaal. Als directeur wordt Perquy aangesteld, die al de nodige ervaring heeft opgedaan bij de alcoholfabriek van Wittouck in Ruysbroeck. Voor de productie worden de oude gebouwen van de voormalige moutsuikerfabriek gebruikt.

Na een succesvolle start worden na 1900 een raccordementsspoor en een locomotievenloods aangelegd (nog steeds zichtbaar, afb. 2) en is al spoedig uitbreiding van de fabriek noodzakelijk. In 1907 wordt een nieuw ketelhuis met schoorsteen gebouwd. De ZNMSF gaat een samenwerking aan met de Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek (NG&SF) in Delft, die uitmondt in de oprichting van het Spiritusverkoopkantoor (SVK).

STICHTING
INDUSTRIEEL
ERFGOED
BERGEN OP STOOM

Uitbreiding en verbouwing vanaf 1920

Na de Eerste Wereldoorlog vindt een verdeling van de activiteiten plaats, waarbij vrijwel alle alcohol door de ZNSMF en gist door de NG&SF wordt geproduceerd. Door toegenomen vraag naar alcohol, beschikbaarheid van melasse en onderlinge afspraken over de productie ontstaat na 1920 de noodzaak voor uitbreiding. Het eerst komt in 1922 de bouw van een nieuw ketelhuis gereed met een tankgebouw verdampingsinstallatie en bergplaats. Daarop volgen in 1923 verbouwingen van kantoren en werkplaatsen. De fabriek zelf wordt in 1925 rigoureus uitgebreid met een aanbouw aan de zijkant en achterkant van de voormalige moutsuikerfabriek; hier komen onder meer de fermentatieafdeling en opslagruimten. De volgende jaren tot 1930 worden uitbreidingen door de bouw van overkappingen en de bouw van een kuiperij (daarvoor uitbesteed) gerealiseerd. Tot omstreeks 1975 waren op het terrein nog alle oorspronkelijke fabrieksgebouwen goed herkenbaar. Daartussen is in de jaren vijftig van de vorige eeuw een administratiegebouw geplaatst.

Huidige situatie

In de loop van de tijd hebben uitbreidingen plaats gevonden tot het fabriekscomplex dat nu de naam Nedalco voert (Nederlandse Alcoholfabriek). Bij het komende vertrek van de Nedalco uit Bergen op Zoom is afgesproken, dat het gehele terrein vrij van gebouwen aan de gemeente wordt opgeleverd. Deze zal naast het bedrag dat zij hiervoor betaalt ook de bodemsanering voor haar rekening nemen. Op het betreffende terrein zijn in het bestemmingsplan een aantal flats met appartementen geprojecteerd. Als gevolg van de aanzienlijke overproductie van woningbouweenheden, waarbij al een aantal gebieden niet meer bebouwd zullen worden, is het vrijwel ondenkbaar dat voor bewoning op het open Nedalco terrein enige belangstelling zal bestaan. Het komt daarmee renteloos te liggen.

Mogelijkheden en kansen voor herbestemming

De SIEB (Stichting Industrieel Erfgoed Bergen op Stoom) stelt voor de nog aanwezige delen van de moutsuikerfabriek (1886) en eerste uitbreidingen van de voormalige spiritusfabriek tot 1925, onder meer het ketelhuis uit 1922, te laten staan en herbestemmen. Mogelijk kan ook het kantoorgedeelte uit de wederopbouwperiode (1953) daarbij worden betrokken.

Weliswaar is een gedeelte van de oorspronkelijke fabriek later omgeven door procesapparatuur, ombouwt en uitgebreid, maar vrijwel alle gebouwen zijn nog aanwezig.

Daarmee is het uit 1886 stammende gedeelte het oudste nog aanwezige fabrieksgebouw in Bergen op Zoom uit de periode van de industrialisatie. Het behoort zelfs tot de oudste fabrieksgebouwen in Brabant in die categorie.

Bij herbestemming worden kosten gespaard doordat minder sloopwerk hoeft te worden verricht en voor het betreffende gebied geen grondsanering en nieuwbouw hoeft plaats te vinden. De procesapparatuur en aangebouwde gevels zullen weliswaar zorgvuldig moeten worden verwijderd, maar bij volledige sloop zou dat ook moeten gebeuren. Met de ontmanteling van de procesapparatuur is per 1 september een begin gemaakt.

Ontmanteling zou in overleg tussen gemeente en Nedalco moeten plaats vinden, omdat er een besluit tot sloop is genomen. Voor beide partijen zal dit voorstel gunstige gevolgen hebben. Alleen de schoorsteen uit 1938, gebouwd door Canoy Herfkens, is gemeentelijk monument geworden. Dat zou echter in het kader van de nieuwe monumentenwet de vreemde situatie doen ontstaan: een schoorsteen te midden van nieuwbouw. In het voorstel van de SIEB zou dit herbestemd industrieel complex als trekker voor de nieuwe wijk 'Bergse Haven' kunnen fungeren.

De gemeente Bergen op Zoom heeft laten weten, dat zij bereid is aan dit plan mee te werken als een projectontwikkelaar bereid is het gehele gebied over te nemen.